

ศักยภาพการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา จังหวัดนครพนม
The Potential Long-stay Tourism for Elderly Tourists: A Case Study
of Nakhon Phanom Province

จิราภรณ์ พรหมเทพ¹, ดุซฎี ช้วยสุช^{1*} และศรูกา วิสิฐนรภัทร¹

Chirabhorn Phomthep¹, Dudsadee Chuaysook^{1*} and Saruka Wisitnorapatt¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม คือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 15 คน และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายบรรยากาศของเมืองเงียบสงบและปลอดภัย มีคุณภาพทางอากาศที่สะอาดไม่มีมลพิษทางอากาศ 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ศักยภาพที่ควรพัฒนา ได้แก่ เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เพิ่มโรงพยาบาลทางเลือกในการให้บริการ เพิ่มการคมนาคมขนส่งระหว่างพื้นที่ยังไม่สะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ การเพิ่มสถานบริการด้านสุขภาพที่เป็นทางเลือกในการรักษาพยาบาล ปรับปรุงและพัฒนาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ นครพนม

Received : 18 มีนาคม 2565

Revised : 18 สิงหาคม 2565

Accepted : 24 สิงหาคม 2565

¹ อาจารย์,วิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer, Tourism and Service Industry College Nakhon Phanom University

* Corresponding author : dudsadee@npu.ac.th

ABSTRACT

The objective of this research is to study the potential of Nakhon Phanom province in supporting long-stay tourism for the elderly. The study utilized the qualitative research method through in-depth interviews. Providers of the information in this research were classified into 3 main groups, namely government and private agencies, and related tourism business operators in Nakhon Phanom province and a total group of 15 informants were selected purposively to participate in the research. The data analysis was based on the analysis of the obtained content.

The results of the study revealed that Nakhon Phanom province has a potential to support long-stay tourism for the elderly for the province has a wide variety of tourist attractions, calm and fresh atmosphere, and clean air with no pollution. In terms of tourism activities for the elderly, the potential for development include providing convenient facilities for the elderly, giving more alternative hospital services, and providing more transportation for commuting between various areas that are currently not sufficient and convenient for the elderly. The development approach to support long-stay tourism for the elderly is the development of facilities for elderly tourists, increasing health facilities options, improving and developing accommodations that are suitable for elderly tourists and developing service personnel to possess the necessary knowledge and skills in serving elderly tourists.

Keyword : Long-stay Tourism , Elderly Tourism , Nakhon Phanom

บทนำ

การท่องเที่ยวพำนักระยะยาวเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนมีจุดประสงค์เดียวกันคือ ต้องการพักผ่อน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ได้ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวด้วยดีมาตลอด โดยจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวของประเทศไทยในช่วงแรก มีอยู่ 5 ประการคือ 1) เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นสถานที่พำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวที่มีกำลังการใช้จ่ายสูง 2) เพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้าเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจไทย 3) เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในภาคอุตสาหกรรม และภาคการบริการที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย 4) เพื่อขยายกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และ 5) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ทางเลือกอื่น โดยนักท่องเที่ยวในระยะแรกให้ความสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวจะเป็นการเน้นตามโครงสร้างของสังคมประชากรโลกที่

กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) นั่นคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เกษียณอายุการทำงานแล้วที่ต้องการเดินทางมาใช้ชีวิตแบบพักผ่อนหย่อนใจ (ปานเสก อาทรรุระสุข และคณะ, 2562)

“ที่พักลองสเตย์” หรือการให้บริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวระยะยาว พบว่าประเทศไทยนั้น ได้การตอบรับที่ดีจากการเป็นจุดหมายของชาวสูงวัยจากญี่ปุ่นนำโดยจังหวัดเชียงใหม่เฉพาะปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2560 มีสถิติการยื่นขออยู่ต่อของชาวต่างชาติ จำนวน 42,422 คน แต่ไม่ใช่เฉพาะชาวญี่ปุ่นเท่านั้น แต่จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติของศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่ามีกลุ่มที่น่าสนใจอย่างชาวเยอรมนี ชาตินีนา จากยุโรป และอเมริกัน ให้ความสนใจมาใช้ชีวิตช่วงหลังเกษียณในประเทศไทย ส่งผลให้จังหวัดภาคเหนือตอนบนได้จำนวนกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และจากผลการวิเคราะห์ของสหประชาชาติ (UN) บอกไว้ว่า ในทศวรรษโลกจะมีผู้ฉลองวันเกิดครบ 60 ปีกันถึง 2 คนต่อวินาที แล้วมีประชากรที่ก้าวเข้าสู่วัยชราถึง 58

ล้านคนต่อปี กลุ่มธุรกิจลงสแตย์ที่วางจุดขายเรื่องของการให้บริการสุขภาพ จึงรับรองว่ามีโอกาสที่สังคมผู้สูงวัยจะขึ้นชอบและใช้บริการ เพราะโดยพฤติกรรมคนกลุ่มนี้นอกจากจะมีงบประมาณพร้อมจากสวัสดิการของรัฐที่สะสมมา กลุ่มผู้สูงอายุในเอเชียอย่างญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพในมาตรฐานที่ดีแต่อยู่ในค่าครองชีพที่คุ้มค่าด้วยนอกจากนี้ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้ภาคเอกชนเดินทางมาตั้งกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้เข้ามาเติมเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นภาระให้รัฐสำหรับชาวต่างชาติผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เพื่อพักผ่อนโดยมีระยะพำนักได้ 1 ปี (Non-Immigrant Visa “O-A” Long Stay) และหน่วยงานต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เริ่มเปิดช่องทางให้ธุรกิจไทยจับคู่กับธุรกิจต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้น้องความรู้มาต่อยอด สร้างฐานการบริการของตัวเองให้แข็งแกร่งในอนาคตด้วย ขณะเดียวกันตัวเลขผู้สูงอายุในประเทศไทยที่แสดงให้เห็นแล้วในตอนต้นตลาดเมืองไทยเองผู้สูงอายุจึงเป็นลูกค้ารายสำคัญที่โครงการอสังหาริมทรัพย์ชุดขยายระดมสร้างสังคมผู้สูงวัยที่พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกในจังหวัดภูเก็ตและชายทะเลเพื่อดึงดูดให้คนกลุ่มนี้แสวงหา “บ้านหลังที่สอง” ที่จะพึ่งพิงตัวเองได้ และมีเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย (ประชาชาติธุรกิจ, 2561)

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านที่พักแรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการยอมรับ (จำเนียร ชุณหโสภาค, 2558) อรรถมนัสพงษ์ และพัชรา ตันติประภา (2561) ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า นอกจากองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวแล้ว ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ การบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพและราคาที่เหมาะสมจะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ สอดคล้องกับ Jiaying L., Huan H., Zhenxing M. (2021) ที่กล่าวถึงหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญของจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

ตอนกลาง (Middle Age) และกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (Older Adults) คือ การบริการด้านสุขภาพ ซึ่งหากการพิจารณาศักยภาพของเมืองจุดหมายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในปัจจุบัน จะพบว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้วยการมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่พร้อมรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ แต่ในขณะเดียวกันประเทศไทยได้มีการขยายฐานการท่องเที่ยวไปอยู่ในกลุ่มเมืองท่องเที่ยวรองที่สามารถพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มตลาดการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งรวมถึงสามารถรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุได้

จังหวัดนครพนมเป็นหนึ่งในเมืองท่องเที่ยวรองที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ด้วยลักษณะของพื้นที่มีลักษณะเลียบยาวตามแนวชายฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ประมาณ 174 กิโลเมตรเป็นประตูเศรษฐกิจสู่อาเซียนและจีนตอนใต้ มีศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่ง เชื่อมโยงเส้นทางที่ใกล้ที่สุด สู่ภาคกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม และจีนตอนใต้ ที่สำคัญคืออยู่ในแนวเส้นทางการค้าสายใหม่ (New Trade Lane) ตามเส้นทาง R12 นอกจากนี้ยังมีสนามบินที่สามารถยกระดับเป็นสนามบินนานาชาติได้อีกด้วย จังหวัดนครพนมยังได้วางเป้าประสงค์ในการเป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำโขง” เนื่องจากมีศักยภาพ เพียบพร้อมทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และทางศาสนา มีความหลากหลายของเชื้อชาติ อันมีความโดดเด่น ด้านวัฒนธรรมประเพณี และชาติพันธุ์ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงประตูสู่อาเซียนที่มีโอกาสเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาศักยภาพจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ควรที่จะดำเนินการในแต่ละด้านอย่างไรบ้าง จากการที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม และศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่งที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และมีโอกาสเติบโตทางด้านท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำรายได้กระจายสู่ชุมชนและผู้ประกอบการขนาดเล็กในพื้นที่ได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

ทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long Stay Tourism) เกิดขึ้นจากประชากรในประเทศตะวันตกและประชากรในประเทศที่เรียกตัวเองว่าประเทศพัฒนาแล้ว ประชากรผู้มีรายได้ ดีเหล่านี้จะแสวงหาความสุขให้ตนเอง ด้วยการไปท่องเที่ยวในต่างถิ่น ทั้งภายในประเทศของตนเองและต่างประเทศโดยใช้ระยะเวลาอันยาวนานและนิยมไปกันเป็นกลุ่ม โดยจัดรูปแบบเป็นชมรม (club) ขึ้น แต่พวกที่นิยม ไปอิสระเป็นบุคคลก็มีอยู่บ้าง การเดินทางไปท่องเที่ยวระยะยาวแต่ละครั้งนั้นจะมีวัตถุประสงค์เจาะจงชัดเจนในระยะหลังๆ นี้ ความหมายของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long Stay Tourism) ได้พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวหลายรูปแบบที่เป็นการพักอาศัย นานวันแต่ก็ยังยึดแนวคิดหลักอัน เดิม คือการมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อการใดการหนึ่งโดยเฉพาะการเดินทางท่องเที่ยวรูปแบบนี้มีความต้องการพักผ่อน เรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ สภาพอากาศ หรือวิถีชีวิตที่มีรูปแบบเฉพาะความงามตามธรรมชาติ วัฒนธรรม และมีสุขภาพของชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งลักษณะของการท่องเที่ยวนี้จะอยู่ตรงกลางระหว่างการท่องเที่ยวระยะสั้น (Short-Term Tourism) และการอพยพย้ายถิ่นถาวร ซึ่งมีการใช้คำภาษาอังกฤษที่หลากหลาย เช่น Residential tourism , second-home tourism , Lifestyle migration อาจจะกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเป็นการเคลื่อนไหวจากวิถีชีวิตปกติสู่วิถีการใช้ชีวิตแบบทางเลือก และนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเปิดเผย มีความยืดหยุ่น และอดทนอดกลั้น (ปรับปรุงจาก Benson & O'Reilly, 2009 ; Hongsranagon, 2006 ; Alarcon, Gonz' alez, & Pérez, 2010 ; Wong & Musa, 2015 ; Cohen et al., 2015 and O'Reilly, 2006)

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวแห่งชาติ ได้กำหนดนิยามของนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวไว้ว่า เป็นนักท่องเที่ยวที่มีวันพักตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป โดยเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ในลักษณะการพำนักระยะยาว แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่เข้ามาพำนักระยะยาว โดยเฉพาะในฤดูหนาวและ ผู้มาเข้ารับการรักษาสุขภาพเป็น ครั้งคราว 2) กลุ่มนักท่องเที่ยววัยหลังเกษียณอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยเป็นกลุ่มสุขภาพดีช่วยเหลือตนเองได้ 3) กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในประเทศ และ 4) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเก็บตัวในประเทศ (ปรับปรุงจากปานเสก อาหารรัฐ สุข และคณะ, 2561 และ Chamchan & Soparat, 2012) JTB Tourism Research & Consulting Co., Online, (2019) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเป็นการเดินทางรูปแบบหนึ่งที่อยู่ในสถานที่เดียวกันเป็นเวลานานและสัมผัสกับคนท้องถิ่นวัฒนธรรมและประเพณีผ่านชีวิตประจำวัน ไม่มีคำจำกัดความของระยะเวลาการเข้าพักโดยเฉพาะซึ่งอาจหมายถึงการเข้าพักประมาณ 2 สัปดาห์ เดิมทีการพำนักระยะยาวในต่างประเทศได้รับความสนใจเนื่องจากค่าครองชีพที่ต่ำ แต่ปัจจุบันได้รับความสนใจในฐานะที่เป็นรูปแบบการเดินทางใหม่ นับตั้งแต่เกษียณอายุของบุคคลรุ่นเบบี้บูม ในญี่ปุ่นแต่ละภูมิภาคได้มุ่งเน้นไปที่การดึงดูดเรื่องการเดินทางระยะยาวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูเมืองด้วย

การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Senior Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวพักผ่อนในเวลาว่างของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีแรงจูงใจที่ผสมผสานความสนใจจะทำกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ในขณะที่ท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การผ่อนคลายความตึงเครียด การส่งเสริมสุขภาพ และการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป การท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะประกอบด้วย การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น พักผ่อนตามชายทะเล ภูเขา ป่าไม้ การท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เช่น เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่น เรียนรู้การประกอบอาหารไทย หรือการนวดแผนไทย เป็นต้น (ราณี อธิชัยกุล, 2557)

ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุในจังหวัด

นครศรีธรรมราช จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชสนใจเป็นเรื่องของการนวดแผนไทย การนวดแผนโบราณ การประคบสมุนไพร และการใช้น้ำมันหอมระเหย หากเป็นการเดินทางท่องเที่ยวจะเป็นการเดินทางเพื่อการไปเยี่ยมญาติ เยี่ยมเพื่อน และเพื่อการพักผ่อน มีการเดินทาง 2 ครั้ง สถานที่ท่องเที่ยวที่ไปมากที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ทะเล น้ำตก ภูเขา รูปแบบการเดินทางเน้นความประหยัด มีครอบครัวและญาติเป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยว เดินทางไปกันเองกับครอบครัวและญาติด้วยรถยนต์ส่วนตัว ส่วนใหญ่เลือกเดินทางตามโอกาสที่สะดวก ไม่จำเป็นต้องเดินทางท่องเที่ยวในเทศกาลท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 2,000 บาท ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากสื่อโทรทัศน์ สำหรับด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย

1) ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และ ภาวะสุขภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า เพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ

2) ลักษณะบุคลิกภาพของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่มีบุคลิกภาพแบบชอบเก็บตัวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่าผู้สูงอายุที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบชอบเข้าสังคม (นฤมล รัตนไพจิตร และคณะ, 2562)

ศักยภาพของการท่องเที่ยว

ในการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ได้มีการประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก แนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 5As ของ Dickman (1996) องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 6As ของ Buhalis (2000) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ของ วิฑิตพร ศรีอาภรณ์ และณรงค์พันธ์ อนุรัมย์ (2558) และปัจจัยสำคัญในการเลือกตัดสินใจท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ของ อรชร มณีสงฆ์ และพัชรา ตันติประภา (2561) ศิริรินทร์ญา ณ ลำปาง (2561) จึงได้สรุปแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวแบบ

พำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ โดยการใช้แนวคิด 5As คือ

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของเมือง สภาพอากาศและบรรยากาศเมือง รวมถึงภาพลักษณ์ของเมือง

2. ที่พัก (Accommodation) ได้แก่ ประเภทของที่พัก รูปแบบของที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ การบริการภายในที่พักรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ บริการด้านการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ การดูแลรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตามหลักหลักการอารยสถาปัตยกรรม (Universal Design) ซึ่งจะรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการด้านสุขภาพ

4. การคมนาคม (Accessibility) ได้แก่ รูปแบบการเดินทางคมนาคมขนส่ง ความสะดวกสบายในการเดินทาง ยานพาหนะ ความเชื่อมโยงของเส้นทางท่องเที่ยวภายในพื้นที่ รวมถึงป้ายบอกทาง

5. กิจกรรม (Activities) ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย กิจกรรมมีความเหมาะสมและก่อให้เกิดการสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงโดยเป็นกลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว จำนวน 7 หน่วยงาน หน่วยงานภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม 2 หน่วยงาน และตัวแทนผู้ประกอบการในธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมตามประเภทของธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวน 6 ธุรกิจ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview) และการสำรวจเชิงพื้นที่ประกอบการศึกษาในเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สร้างขึ้นจาก

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 5As แนวคิดการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการนำเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of item objective congruence : IOC) ได้เท่ากับ 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่เก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแบบสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดข้อคำถาม ด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 45 นาที – 1 ชั่วโมง รวมทั้งการสังเกตเชิงพื้นที่ด้วยการลงพื้นที่สำรวจตามแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครพนม พร้อมทั้งการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการในทางสังคมศาสตร์ เพื่อการศึกษาเนื้อหาของเอกสารจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ด้วยการ ใช้เครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อหาแนวทางหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว และนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในการวิจัยด้วยการใช้หลักองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5 As ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก การคมนาคม และกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการศึกษาศักยภาพจังหวัดนครพนม ด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของจังหวัดนครพนม และนำไปสู่การหาแนวทางการส่งเสริมจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

สรุปผลการศึกษา

1. การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ โดยการใช้องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุของจังหวัดนครพนม พบว่ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลากหลาย แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม ได้แก่ ขนเผ่าไทแสก หมู่บ้านชาวเวียดนาม อนุสรณ์สถานประธานโฮจิมินห์ พระธาตุประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน อาหารมีรสชาติถูกปากและเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบกับภาพลักษณ์ของจังหวัดนครพนมในการเป็นเมืองแห่ง 3 ที่สุด ได้แก่ สุขที่สุด สวยที่สุด และศักดิ์สิทธิ์ที่สุด จึงทำให้จังหวัดนครพนมเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของการเดินทางของนักท่องเที่ยวทุกเพศและทุกวัย และนอกจากนี้ ยังมีบรรยากาศของเมืองนครพนมที่มีความเนียบช้า มีทิวทัศน์ที่สวยงามของพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งเหมาะสมกับการพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2) ที่พัก (Accommodation)

ในปัจจุบัน การให้บริการด้านที่พักของจังหวัดนครพนมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีจำนวนมากกว่า 22 แห่ง จำนวนห้องพักประมาณ 3,000 ห้อง สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดนครพนม อีกทั้งในปัจจุบันได้มีการขยายตัวของธุรกิจที่พักในจังหวัดนครพนม ทั้งโรงแรมขนาดใหญ่และขนาดเล็กที่อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง และแม้จะมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครพนมก็ยังคงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของผู้สูงอายุที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมเฉพาะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยเฉพาะนั้นยังไม่มี ที่พักที่มีอยู่ในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ในระยะเวลาสั้นเท่านั้น เนื่องจากยังขาดบริการด้านสุขภาพในที่พักสำหรับผู้สูงอายุ

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ในการสำรวจพื้นที่ตามสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักในจังหวัดนครพนม พบว่า มีการจัดบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นไปตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) ที่อำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ตามสถานที่ท่องเที่ยวและโรงแรมต่างๆ ได้แก่ บริเวณเส้นริมแม่น้ำโขงที่มีการจัดทำทางลาดชันสำหรับรถจักรยาน รถเข็น และทางเดินแบบลาดชันถนนสวรรคาลัยโขง ทางเดินในบริเวณวัดต่างๆ และลานกิจกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง เป็นต้น ซึ่งโดยภาพรวมของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม พบว่า มีทางเดินที่มีราวจับ ทางเดินสำหรับผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็น ทางลาดสำหรับรถเข็น ห้องพักที่ไม่มีธรณีประตู ลิฟต์ในการขนส่งผู้โดยสารในโรงแรมที่มีแผนกลิฟต์สำหรับคนพิการทั้งด้านหน้าลิฟต์และภายในลิฟต์ ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็น และผู้พิการ ราวจับในห้องน้ำ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต้องเพิ่มเติมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น รถไฮโดรลิกที่สามารถยกรถเข็น ไม่พบในจังหวัดนครพนม รวมทั้งสถานที่บางแห่งยังเป็นโครงสร้างเดิมที่มีแต่บันไดไม่มีทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ และสิ่งอำนวยความสะดวกสถานบริการด้านสุขภาพของจังหวัดนครพนม พบว่า จังหวัดนครพนมมีโรงพยาบาลที่อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานภาครัฐจำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลนครพนม และยังมีศูนย์สุขภาพเทศบาลเมืองนครพนม จำนวน 3 แห่ง สามารถให้บริการด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีที่ตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ภายใต้การดูแลของเทศบาลเมืองนครพนม

ภาพที่ 1 โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (ดุขฎี ช่วยสุข, 22 ธันวาคม 2564)

ภาพที่ 2 ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุภายในท่าอากาศยานนครพนม (จิราภรณ์ พรหมเทพ, 15 มกราคม 2565)

4) การคมนาคม (Accessibility)

การเดินทางมายังจังหวัดนครพนมนั้นสามารถเดินทางมาได้ทั้งทางบกและทางอากาศ โดยการเดินทางทางบกนั้น สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารประจำทาง มีความสะดวกสบาย ถนนอยู่ในสภาพดี สำหรับการเดินทางทางอากาศนั้น จากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจะมีสายการบินไทยสมายด์ให้บริการ และท่าอากาศยานดอนเมืองจะมีสายการบินแอร์เอเชียและสายการบินนกแอร์ให้บริการในการเดินทางเป็นเที่ยวบินที่ให้บริการภายในประเทศเท่านั้น โดยจำนวนเที่ยวบินจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดความถี่ในการให้บริการและจำนวนผู้โดยสารของแต่ละสายการบิน และนอกจากนี้ การเดินทางภายในเขตเทศบาลเมืองนครพนม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวก เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวอยู่บริเวณใกล้เคียง ทั้งยังสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือจักรยานที่มีให้บริการในที่พักที่เข้าพัก หรือเช่าจักรยานตามร้านให้เช่าที่มีอยู่ หรือใช้บริการรถราง นำเที่ยวของเทศบาลเมืองนครพนมที่มีมีคัคเทศก์ให้บริการบรรยาย มีการจัดทำเส้นทางเดินสำหรับผู้ที่ใช้จักรยาน หรือผู้เดินเท้า ทางลาดสำหรับรถเข็น หรือป้ายเส้นทางปั่นจักรยาน แต่หากเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างอำเภอในจังหวัดนครพนม จะค่อนข้างที่เดินทางลำบากเนื่องจากรถโดยสารประจำทางจะไม่มีบริการรองรับในทุกเส้นทางที่เข้าถึงไปยังแหล่งท่องเที่ยว หากเป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ อาจจะไม่มีความไม่สะดวกสบายเท่าใดนัก

5) กิจกรรม (Activities)

กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครพนมที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้จะเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาและความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้ เช่น กิจกรรมการตกบาตรเข้าริมน้ำโขง บริเวณหน้าวัดมหาธาตุ กิจกรรมไหว้ขอพรองค์พระศรีสัตตนาคราช กิจกรรมศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับชนิดของปลาแม่น้ำโขง ณ พิพิธภัณฑ์ปลาแม่น้ำโขง กิจกรรมนั่งรถรางชมบรรยากาศเมืองนครพนม โดยมีการบรรยายของมัคคุเทศก์อาสาตลอดการนั่งรถรางนำเที่ยว กิจกรรมนั่งเรือชมบรรยากาศ 2 ฟังแม่น้ำโขง มีการบรรยายของมัคคุเทศก์ กิจกรรมเดินบาสะโลบของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ณ ลานกิจกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง หน้าวัดพระอินทร์แปลง เป็นกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุแล้ว ยังสามารถนำไปพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุได้ ซึ่งอาจพัฒนาต่อยอดด้วยการทำโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่าในจังหวัดนครพนม แต่อย่างไรก็ตามหากจะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ควรที่จะมีการจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้เห็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ตลอดการพำนักระยะยาว 15 วัน ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวได้มีการวางแผนในการเดินทางท่องเที่ยวในระหว่างที่มีการพำนักในจังหวัดนครพนม

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (SWOT Analysis)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ SOWT Analysis โดยการวิเคราะห์

จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และข้อจำกัด (Threats) เกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุของจังหวัดนครพนม ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

S1 จังหวัดนครพนมเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลากหลาย

S2 มีอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีมลพิษ

S3 กิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุมีความหลากหลาย

S4 สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งสามารถเข้าถึงได้ง่าย

S5 มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไม่มีอาชญากรรมรุนแรงในพื้นที่

S6 ราคาค่าบริการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมมีความเหมาะสม

จุดอ่อน (Weakness)

W1 ขาดโรงพยาบาลทางเลือกในการให้บริการสำหรับการรักษาพยาบาลและการบริการด้านสุขภาพ เนื่องจากมีเฉพาะโรงพยาบาลนครพนมซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐที่มีอยู่ในพื้นที่

W2 ยังไม่มีที่พักหรือโรงแรมสำหรับการพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

W3 บุคลากรและชุมชนในท้องถิ่นขาดความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ

W4 การประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ยังมีน้อย

W5 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่พักยังไม่ได้รองรับผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ เช่น การบริการด้านสุขภาพที่สามารถเข้าถึงได้ตลอด 24 ชั่วโมง เช่น โรงแรมที่มีสถานพยาบาลบริการสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

โอกาส (Opportunity)

O1 จังหวัดนครพนม มีนโยบายการสนับสนุนการท่องเที่ยวรวมทั้งการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงพื้นที่และมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น เช่น การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน

พื้นที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้ความปกติใหม่ (New Normal) เป็นต้น

O2 จังหวัดนครพนมการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

O3 แนวโน้มของการเดินทางท่องเที่ยวของผู้สูงอายุที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และมีสายการบินและการเพิ่มเที่ยวบินมาจังหวัดนครพนมมากขึ้น

อุปสรรค (Threat)

T1 สถานการณ์จากการระบาดของโรคโควิด-19 ที่มียังมีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง

T2 สถานการณ์ความไม่แน่นอนทางการเมือง

T3 การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆจากหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่เหมาะสม (TOWS Matrix) ในการพัฒนาศักยภาพจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy)

1. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ (S1 S2 S3 S4 S5 O1 O3)

2. จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยพิจารณาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และข้อจำกัดการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุมีตัวเลือกเส้นทางในการเดินทางท่องเที่ยวที่ตรงกับความต้องการของตนเอง (S4 S5 S6 O1)

กลยุทธ์เชิงพัฒนา (WO strategy)

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) การสร้างที่พักหรือโรงแรมสำหรับการรองรับผู้สูงอายุ (W1 W2 W3 W4 W5 O1 O2)

2. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีความรู้และทักษะในการดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (W3 O2 O3)

3. พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนครพนมให้กว้างขวางมากขึ้นให้สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ (W2 W4 O2 O3)

4. ส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ (S1 S3 S5 O1 O2 O3)

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy)

1. สร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงและความปลอดภัย (S4 S5 T1)

2. ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ (S1 S3 S4 T3)

กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy)

สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัด ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ และช่วยกันดูแลสอดส่อง ป้องกันปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความปลอดภัยและสามารถกระตุ้นให้การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว จังหวัดนครพนมสำหรับผู้สูงอายุได้มากขึ้นอีกทางด้วย (W2 W3 T1T3)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า จังหวัดนครพนมมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ด้วยการเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และประเพณี รองรับการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุได้ รวมทั้งการมีความโดดเด่นในด้านอาหารท้องถิ่นที่เป็นอาหารประเภทปลา เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สอดคล้องกับอุษณีย์ ผาสุก และดวงดาว โยชิตะ (2563) ที่กล่าวว่าปัจจัยดึงดูดสำคัญที่ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงวัยชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้าในประเทศไทยคือ การที่ประเทศไทยมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความมีอัธยาศัยไมตรีของคนในพื้นที่ รวมทั้งอาหารไทยที่มีรสชาติถูกปาก และจังหวัดนครพนมยังมีภาพลักษณ์ในการเป็นเมืองที่เงียบสงบ ราคาของสินค้าและบริการมีความเหมาะสม รวมทั้งยังเป็นเมือง

ที่มีความปลอดภัยสูง สอดคล้องกับชลธิชา รุ่งสาตรา และคณะ (2564) ที่ให้ความเห็นว่าปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัด คือ เมืองสงบเงียบ ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ดี คนไทยมีอัธยาศัยไมตรี ภูมิอากาศและภูมิประเทศดี ค่าครองชีพต่ำ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า จังหวัดนครพนมมีการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) ที่อำนวยความสะดวกสะดวกต่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ตามสถานที่ท่องเที่ยวและโรงแรมต่างๆ ได้แก่ ทางลาดสำหรับรถเข็น ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ราวจับทางเดิน สอดคล้องกับพงศ์เสวก อเนกจำนงพร (2558) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ให้ความสำคัญในการเลือกการเดินทางท่องเที่ยว โดยจะพิจารณาถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุหรือไม่ ด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า จังหวัดนครพนมรองรับการเดินทางที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางด้วยเครื่องบินหรือรถยนต์ในการเดินทางมายังจังหวัดนครพนม และในการเดินทางภายในจังหวัดนครพนมจะรองรับการเดินทางโดยทางเท้าทางรถยนต์ และมีทางลาดบริการการเดินทางด้วยรถเข็น สอดคล้องกับการศึกษาของ ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีความต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าความหรูหรา ทั้งการเดินทางโดยทางเท้าและทางรถยนต์ เช่น ถนนต้องมีความลาดชันน้อยเรียบ และสามารถใช้รถเข็นได้

จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว จะเห็นได้ว่า ในการพัฒนาศักยภาพของจังหวัดนครพนมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของผู้สูงอายุนั้น ควรมีการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์และการรักษา เนื่องจากจังหวัดนครพนมมีบริการด้านการแพทย์ที่ยังไม่สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ครอบคลุม มีเพียงโรงพยาบาลของรัฐเป็นตัวเลือกในการรักษาพยาบาล จึง

ควรที่จะมีการเพิ่มสถานบริการด้านสุขภาพที่เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว สอดคล้องกับศิริรินทร์ญา ณ ลำปาง (2561) ซึ่งได้กล่าวถึงแรงจูงใจทางการรักษาสุขภาพ และความพร้อมทางการแพทย์ในการรักษาพยาบาล รวมทั้ง Jiaying L., Huan H., Zhenxing M. (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความชื่นชอบในการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในพื้นที่ชนบทประเทศจีนของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตอนกลาง (Middle Age) และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุตอนปลาย (Older Adults) ยังได้กล่าวถึงประเด็นในเรื่องสุขภาพที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์และบริการด้านสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุ

และจากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุของจังหวัดนครพนม พบว่าด้วยภาพลักษณะของจังหวัดในการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความเนิบช้า (Slow Tourism) ไม่มีความเร่งรีบ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุของจังหวัดนครพนม ถือได้ว่ามีข้อจำกัดเนื่องด้วยยังขาดความเชื่อมโยงของเส้นทางท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ต่างอำเภอ การคมนาคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในเพียงเขตอำเภอ เป็นลักษณะของการกระจุกตัวของการท่องเที่ยวในเขตเมือง พร้อมทั้งการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้การนิยามความหมายของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุของจังหวัดนครพนม เป็นการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีระยะเวลาในการพำนักระหว่าง 5 - 10 วัน และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการจัดทำแนว

ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของ
จังหวัดนครพนม

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ใน
การสร้างที่พักเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะ
ยาวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา รุ่งสาตรา และคณะ. (2564). รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีในประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 15(1), 52-65.
- ฐิติพร ศรีอารมณ และณรงค์พันธ์ ฉุนรัมย์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 6(1), 177-184.
- นฤมล รัตนไพจิตร และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(3), 692-704.
- ปานเสก อาทรรุระสุข และคณะ. (2562). รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อรองรับ ผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(3), 71.
- ประชาชาติธุรกิจ. (27กันยายน 2561). เปิดผลวิจัยต้น “ภาคเหนือ” ลู่เมืองพำนักระยะยาว เชียงใหม่ฮอตแห่งล่องสเดย์กว่า 4 หมื่นราย. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-225999>
- พงศ์เสวก อนุเก้งงานค์พร. (2558). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของประชากรรุ่นเบบี้บูมในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะทาง. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิรินทร์ธญา ณ ลำปาง. (2561). แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และ ธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). การท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 4(1), 12-28.
- อรชร มณีสงฆ์ และพัชรา ตันติประภา. (2561). ความพึงพอใจต่อบรรยากาศการตลาดกับความตั้งใจในการมาซ้ำของผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 14(1).
- อุษณีย์ ผาสุข และดวงดาว โยชิตะ (2563). ปัจจัยผลักดันและดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวสูงวัยชาวญี่ปุ่นในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 14(1), 114-124.
- Alarcon, P., Gonzalez, E. M., & Perez, J. R. (2010). Residential tourism in the south of Spain: An approach towards consumption. *Tourism & Management Studies*, 6(1), 36-48
- Benson, M., & O'Reilly, K. (2009). Migration and the search for a better way of life: A critical exploration of lifestyle migration. *Sociological Review*, 57(4), 608-625.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116 Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517799000953>
- Chamcham, C. & Soparat, O. (2012). Long-Stay of the Japanese in Chiangmai: Analysis of Determining Factors in Pre-and Post-Period of Coming. *Japanese Studies Journal*, 29 (1), 16-34.

- Cohen, S. A., Duncan, T., & Thulemark, M. (2015). Lifestyle mobilities: The crossroads of travel, leisure and migration. *Mobilities*, 10(1), 155–172
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text*, 2nd ed., Australia: Hodder Education.
- Jiaying L., Huan H., Zhenxing M. (2021). Middle-aged and older adults' preferences for long-stay tourism in rural China. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212571X20301748>
- JTB Tourism Research & Consulting Co. (2019). *Long Stay*. Retrieved from <https://www.tourism.jp/tourism-database/glossary/longstay/>
- O'Reilly, C. C. (2006). From drifter to gap year tourist: Mainstreaming backpacker travel. *Annals of Tourism Research*, 33(4), 998–1017
- Wong, K. M., & Musa, G. (2015). International second home retirement motives in Malaysia: Comparing British and Japanese retirees. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20(9), 1041–1062